

La societat civil, més enllà de la moda

No hi ha dirigent mundial ni polític local que no sàpiga que avui, el que està de moda, el que és políticament correcte, és fer elogis de la societat civil. La societat civil és un concepte que apareix i desapareix dels discursos dels polítics segons la necessitat que tenen d'obtenir suport social per a les seves propostes i per a ells mateixos. Però la societat civil –el gruix d'institucions, organitzacions, entitats, associacions que, fora de l'estat i del mercat, tenen un paper essencial en el procés de modernització del país– existeix al marge de les tendències de la retòrica política i de les urgències dels governants.

Els milers i milers de ciutadans que participen activament en la vida pública, sigui individualment sigui en aquest conjunt d'entitats que formen el que es coneix per societat civil i que es caracteritzen per aportar «capital social», no poden ser considerats pels governants com un recurs transitori ni una penyora de la seva pèrdua de credibilitat, tot esperant que passi la crisi per tornar a prendre el timó infal·lible de la vida pública. Els que així ho creguin, cauen en un greu error i demostren una manca de sensibilitat imperdonable i el desconeixement d'un dels objectius essencials de la societat civil: evitar que l'estat i els seus poders engoleixin l'individu.

Hem de ser realistes i admetre que no tots els governants poden tenir la clarividència de Václav Havel, el president de la República Txeca, que afirmava fa uns quants mesos: «L'element fonamental i més legítim de la democràcia és la societat civil». Essent ell mateix un representant de la societat civil, Havel és dels qui creuen que cal superar i oblidar un dels conceptes polítics més perillosos del segle: aquell que vincula la veritat al poder, i substituir-lo per un altre, el que identifica societat civil amb pluralisme, un pluralisme que garanteix l'aplicació dels principis de l'ètica i del civisme com a fonaments de la convivència.

No és la societat civil, entesa com a element que aporta estabilitat social, continuïtat en els processos de modernització, disciplina a l'administració, atenció als interessos dels ciutadans alhora que en promou la implicació cívica, un concepte precisament nou. Com a país sense estat que som –situació que sempre ha afavorit el desenvolupament de la societat civil–, nosaltres hem sentit parlar molt de societat civil. Però els vents de les conjuntures i les prioritats polítiques s'han emportat molt sovint aquestes paraules.

De la mateixa manera que l'estat modern es veu forçat a millorar l'eficàcia de l'administració aplicant criteris de gestió privada (això és, des d'aplicar en l'Administració pública criteris de gestió empresarial fins a privatitzar empreses públiques), aquest mateix estat, per poder aplicar amb eficàcia el principi de la subsidiarietat en el govern de les coses més properes al ciutadà, necessitarà una societat civil forta i ben preparada. I això no s'improvisa.

El civisme, aquest conjunt de normes de conducta que formen una cultura de la convivència pacífica i solidària, fonamentada en el respecte i l'interès per tot allò que és col·lectiu, necessita un pòsit cultural que només el temps i el pas de les generacions pot fer fermentar. I la societat civil és l'única que pot transmetre aquest pòsit cultural d'una generació a l'altra, fins que aquesta manera de fer es converteix en un costum que al final cohesiona i responsabilitza tothom. I aleshores, tot és més fàcil, fins i tot la feina dels governants. «Quan un país té bons costums, les lleis són senzilles», deia Montesquieu.